

Den Haag, 11 april 2023
Referentie: brLCR23-010

Position paper Rondetafel gegevensuitwisseling Armoede en Schulden 13 april 2023

Uitgangspunt voor de LCR is: 'Wat hebben burgers nodig?' Bij gegevensbeheer gaat het om twee perspectieven: het kunnen leveren van dienstverlening aan een burger die beroep op je doet én het beschermen van de burger tegen niet juist gebruik van gegevens.

De huidige wettelijke kaders voor gegevensgebruik en uitwisseling ervan hebben eerder aanscherping nodig dan versoepeling. De taak van de overheid is om de gegevens veilig te houden.

Uit de praktijk blijkt dat gegevens van burgers soms voor heel andere doeleinden worden gebruikt dan waarvoor ze waren vastgelegd. Dit komt duidelijk naar voren uit de toeslagenaffaire. Daarnaast is de LCR zeer kritisch over het in kaart brengen van risicoprofielen. Deze kunnen mogelijk belangrijk zijn voor dienstverlening, maar kunnen buitengewoon beledigend en stigmatiserend zijn voor burgers.

Een voorbeeld

De overheid beschikt al over veel informatie. In combinatie met andere factoren kunnen deze leiden tot knelpunten buiten de overheid om. Een voorbeeld?

Een aantal mensen met een beperking wordt opgenomen in het doelgroepenregister. Dit doelgroepenregister kunnen werkgevers raadplegen.

Uit de arbeidsmarktmonitor van UWV blijkt dat mensen met een beperking een verhoogd risico hebben op baanverlies en een lage werkhervattingskans. Dit betekent dat deze groep een lagere score kan hebben op bestaanszekerheid. De combinatie inkomensrisico met gezondheidsrisico is een weinig gunstige combinatie voor bijvoorbeeld financieringsaanvragen en aanvragen voor verzekeringen. Zeker bij particuliere verzekeringen speelt een risico-check (risico overlijden of ziekte bij financiering of hypotheek) betekent dit een verhoogd of soms niet verzekeraar risico én hoge(re) premies. Een mogelijk hogere inschaling in risico betekent dat kansen op andere vlakken worden beperkt.

De LCR wijst op drie specifieke onderdelen.

1. Eigenaarschap

De LCR benadrukt dat burgers eigenaar moeten zijn van de eigen data. Het is nodig transparant te communiceren en steeds toestemming te vragen voor het gebruik ervan. Burgers moeten elke keer recht hebben om 'nee' te zeggen tegen uitwisseling. De dienstverlening moet ook dan volwaardig zijn, ondanks dat de dienstverlening wel gebaat is bij elektronische uitwisseling data.

2. Beperking risico's

De inzet van (technische) beveiliging en het formuleren van heldere protocollen kunnen de risico's van verlies of verkeerd gebruik van data voor een belangrijk deel ondervangen. Dit is al vastgelegd in wet- en regelgeving. Een ander aspect is de manier waarop processen worden ingericht waarbij toezicht en controle van groot belang zijn. Op dit moment controleert de Autoriteit Persoonsgegevens achteraf. De LCR is groot voorstander van een toetsing vooraf. Hierbij moeten de gevolgen van (gecombineerde) informatie samen met de burger en maatschappelijke organisaties worden beoordeeld. Het gaat dan om de formele eisen zoals de reden van informatie-uitvraag, de noodzaak en de omvang. Ook de belangen van de burger en de vraag of deze erbij gebaat is dat de informatie wordt gegeven of gecombineerd moet

meegewogen worden. Het kan nodig zijn dat de huidige wetgeving op dit gebied wordt aangevuld. Niet alles wat technisch kan is ook wenselijk.

3. Overeenstemming begrippen en kaders

De LCR is groot voorstander van volledige dienstverlening achter één loket: alle dienstverlening en contactmomenten kunnen zo eenvoudig en effectief worden ingericht. Op die manier wordt de burger niet opgezadeld met een zoektocht langs veel verschillende dienstverleners. Achter het loket wordt dan de juiste data bijeengebracht. Dit betekent wel dat in de wet- en regelgeving een grote afstemmingslag moet plaatsvinden omdat er nu te veel verschillen zijn in processen en definities. Als die afstemming is gedaan, kan de gegevensuitwisseling én de technische ontsluiting goed gebeuren. Het is natuurlijk beter de dienstverlening te vereenvoudigen. Nu creëert de overheid zijn eigen informatieprobleem.

Afronding

De overheid is niet de enige 'organisatie' die data beheert van de burger. Ook bedrijven zoals zorgverzekeraars beschikken over grote hoeveelheden data van de burger.

Het is dus noodzakelijk om éérs goede afspraken te maken over gegevensuitwisseling voordat techniek wordt ingezet. Dat geldt voor de overheid, maar ook voor derden. Daarbij moet vooral aandacht uitgaan naar stapeling van gegevens en de wenselijkheid daarvan.

De vragen die voor de LCR centraal staan zijn: Onder welke voorwaarden is uitwisseling toegestaan en hoe blijft de burger zoveel mogelijk beheerder van zijn eigen informatie? En wat kan de burger verwachten als er sprake is van een datalek? Wat doet de overheid om de gevolgen van een datalek zoveel mogelijk te beperken? En de risico's wat er met deze informatie kan gebeuren af te dekken.